

Ryszard A. Stefański

Środek karny zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi

I. Wprowadzenie

Ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy¹ uzupełniono katalog środków karnych m.in. o zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi (art. 39 pkt 2a k.k.). Wprowadzenie tego środka związane jest z koniecznością zaostrzeniem walki i zapobieganiem przestępczości pedofilskiej. „Proponowane przepisy – wskazano w uzasadnieniu projektu tej ustawy – mają na celu ochronę przed kontynuowaniem działalności przestępczej przez osoby, które z pobudek seksualnych dopuszczają się groźnych przestępstw”. Wprawdzie w projekcie ustawy nie przewidywano tego rodzaju środka, a wprowadzono go dopiero w toku prac legislacyjnych w Sejmie, lecz za realizowaniem takiego celu przemawia umieszczenie go w nim, jak też świadczy o tym katalog przestępstw, za które możliwe jest jego orzeczenie, tj. przestępstw przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności popełnionych na szkodę małoletniego (*arg. ex art. 41 § 1a k.k.*). Trafnie podkreśla się w doktrynie, że jego celem jest ochrona małoletnich przed pokrzywdzeniem ponownym przestępstwem seksualnym, którego mógłby dopuścić się skazany za takie przestępstwo².

II. Charakter prawny zakazu

Z umiejscowienia tego środka w kodeksie karnym jednoznacznie wynika, że zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi jest środkiem karnym. Jest *expressis verbis* wymieniony w art. 39 k.k., zawierającym katalog środków karnych. Jego orzeczenie następuje obok kary pobawienia wolności; warunkiem jego zastosowania jest bowiem skazanie na karę pozbawienia wolno-

¹ Dz. U. Nr 163, poz. 1363.

² A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2006, s. 107–108.

ści. Ze względu na ten warunek, nie może mieć samodzielnego bytu. Nie można poprzestać na orzeczeniu tylko samego tego środka, chociaż przepisy regulujące samoistne stosowanie środków karnych nie wyłączają go z katalogu środków, które mogą być orzeczone w tym charakterze. W art. 59 k.k. dopuszcza się możliwość samoistnego orzeczenia każdego środka karnego, a w art. 60 § 7 k.k. – środka karnego wymienionego w art. 39 pkt. 2–8 k.k., a zatem i zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi. Opierając się tylko na treści tych przepisów, należałoby dopuścić możliwość orzeczenia samoistnie tego środka. Na przeszkodzie orzeczenia go w takim charakterze stoi treść art. 41 § 1a k.k. Warunkiem poprzestania tylko na orzeczeniu tego zakazu jest spełnienie wszystkich przesłanek jego zastosowania. Jednym z warunków, wyrażonych *expressis verbis* w tym przepisie, jak już wspomniano, jest wymierzenie kary pozbawienia wolności. Orzeczenie samego środka karnego – zgodnie z art. 59 i art. 60 § 7 k.k. – jest dopuszczalne w razie odstąpienia od wymierzenia kary, a zatem warunek zastosowania tego zakazu nie jest spełniony.

Środek ten może także być stosowany jako środek zabezpieczający. Staje się środkiem zabezpieczającym wówczas, gdy jest wymierzany wobec sprawcy, który dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności (art. 99 § 1 k.k.). Warunkiem jego zastosowania jest dopuszczenie się przez niepoczytalnego sprawcę przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności popełnionego na szkodę małoletniego.

III. Przesłanki orzeczenia zakazu

Kodeks karny w art. 41 § 1a umożliwia orzeczenie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi, uzależnia od rodzaju popełnionego przestępstwa, wieku pokrzywdzonego i rodzaju orzeczonej kary. Ma to być:

- 1) przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności,
- 2) popełnione na szkodę małoletniego,
- 3) orzeczona kara ma być karą pozbawienia wolności.

Ustawodawca, określając rodzaj przestępstwa, wskazał, że ma być skierowane przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności. Tak określony przedmiot ochrony jest zbieżny z nazwą rozdział XXV k.k. Nie oznacza to jednak, że tylko przestępstwa tam stypizowane mogą stanowić podstawę do orzeczenia tego zakazu. Gdyby tak miało być, to ustawodawca odesłałby wprost do rozdziału XXV, jak to np. uczynił w art. 185a i art. 185b k.p.k. Niewątpliwie przesłanka ta jest spełniona w razie skazania za którekolwiek z przestępstw określonych w tym rozdziale, jednakże mogą w grę wchodzić także inne przestępstwa, które np. zostaną stypizowane w innej ustawie,

o ile ich przedmiotem ochrony będzie wolność seksualna lub obyczajność. Słusznie w doktrynie wskazuje się, że katalog ten jest zbyt szeroki, zwłaszcza w zakresie przestępstw przeciwko obyczajności, np. co do umożliwienia małoletniemu poniżej 15 lat kontaktu z przedmiotami zawierającymi treści pornograficzne (art. 202 § 2 k.k.)³.

Małoletnim jest osoba, która nie ukończyła 18 lat (*arg. ex art. 10 § 1 k.c.*). Nie jest małoletnim osoba, która wprowadzie nie ukończyła 18 lat, lecz zawarła związek małżeński. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje bowiem pełnoletniość i nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa (art. 10 ust. 2 k.c.). W niektórych przestępstwach – ze względu na ograniczenie znamion do czynu popełnionego w stosunku do takiego małoletniego – chodzi o małoletniego poniżej 15 lat, np. stypizowanych w art. 200 § 1 i 2, art. 202 § 2 i 4a k.k.

Orzeczenie zakazu jest uzależnione od skazania na karę pozbawienia wolności. Może powstać wątpliwość, czy ma to być kara bezwzględna, czy też wystarczająca jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Wątpliwość ta wynika z tego, że w doktrynie wypowiedziany jest pogląd, że warunkowe zawieszenie wykonania pozbawienia wolności nie jest wyłącznie decyzją sądową co do wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności, a jest ono specyficzną prawnokarną reakcją na przestępstwo⁴. Kwestię tę, na tle art. 78 § 2 k.k. z 1969 r., trafnie rozstrzygnął Sąd Najwyższy, stwierdzając, że „Skazaniem na karę pozbawienia wolności – uzasadniającym obligatoryjne zarządzenie wykonania kary na podstawie art. 78 § 2 k.k. – jest skazanie na taką karę także z warunkowym zawieszeniem jej wykonania”⁵. Warunkowe zawieszenie wykonania kary – jak wskazuje sama nazwa – dotyczy wykonania kary i trudno w takiej sytuacji mówić, że następuje uwolnienie od kary. Kara jako taka pozostaje, a tylko nie wykonuje się jej pod określonymi warunkami. O tym, że kara pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, nie traci swego bytu, świadczy fakt, że w razie zarządzenia jej wykonania, nie orzeka się jej na nowo, a jedynie uchyla się orzeczenie o warunkowym zawieszeniu jej wykonania. Kara ta nie przestaje być karą pozbawienia wolności. Ponadto o tym, że w art. 41 § 1a k.k. chodzi także o karę pozbawienia wolności z warunkowym

³ A. Marek, Kodeks..., s. 108.

⁴ A. Zoll, (w:) K. Buchała, Z. Cwiąkałski, M. Szewczyk, A. Zoll, Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna, Warszawa 1994, s. 406 i 426; tenże, (w:) G. Bogdan, Z. Cwiąkałski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 Kodeksu karnego, t. 1, Kraków 2004, s. 1023.

⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 17 września 1996 r. – I KZP 19/96, OSNKW 1996, nr 11–12, poz. 75 z aprobującymi uwagami R. A. Stefańskiego, Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za 1996 r., WPP 1997, nr 1, s. 91–93.

zawieszeniem jej wykonania, świadczy fakt, że w przepisie tym mowa jest o karze pozbawienia wolności bez podkreślenia, iż ma to być taka kara bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, podczas gdy w art. 41a § 2 k.k. gdy miała wchodzić w grę tylko bezwzględna kara pozbawienia wolności, ustawodawca wyraźnie to zaznaczył.

IV. Zakres przedmiotowy zakazu

Środek ten w art. 39 pkt 2a k.k. nazwano „zakazem prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi”, a w art. 41 § 1a k.k., zawierającym przesłanki jego orzeczenia mowa jest o „zakazie zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi”. W związku z tym rodzi się pytanie o nazwę tego środka, a mianowicie, czy jest to „zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi”, czy „zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi”. Dla rozstrzygnięcia tego dylematu istotna jest treść art. 39 pkt 2a k.k., a ta nie pozostawia wątpliwości, że środek ten jest „zakazem prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi”. Wymienienie w art. 41 § 1a k.k. zakazów zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk albo wykonywania wszelkich lub określonych zawodów oznacza, że z zakazu zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu, przewidzianego w art. 41 § 1 k.k., wyłączono stanowiska lub zawody związane z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, ale tylko w wypadku skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego. W tym też zakresie art. 41 § 1a k.k. jest przepisem szczególnym do art. 41 § 1 k.k. W razie skazania z przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego, sąd orzeka zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu związanego z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi na podstawie art. 41 § 1a k.k., a nie art. 41 § 1 k.k.; ten ostatni przepis może stanowić podstawę do orzeczenia zakazu zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu za inne przestępstwo, jeżeli sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem albo innego zawodu lub stanowiska niż określonego w art. 41 § 1a k.k.

Działalnością związaną z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, jest działalność, której przedmiotem jest wychowanie, edukacja, leczenie małoletnich lub opieka nad nimi. Wychowanie jest działalnością polegającą na podejmowaniu działań, których celem jest ukształtowanie człowieka pod względem fizycznym, moralnym i umysłowym oraz przygotowanie do życia w społeczeństwie⁶. Edukacja jest procesem kształtowania osobowości człowieka i kierowania nim w celu uzyskania określonych wyników, obejmujących aspekt intelektualny, psychologiczny i moralny⁷. Leczenie jest przywracaniem do zdrowia ludzi chorych, przerywanie choroby za pomocą odpowiednich leków i zabiegów⁸.

Opieką jest „troskliwe, sumienne dbanie o zaspakajanie czyichś potrzeb, strzeżenie kogoś lub czegoś”⁹. Chodzi o każde sprawowanie pieczy nad małoletnim niezależnie od podstawy prawnej ustanowienia opieki, np. na podstawie orzeczenia sądu, umowy. Ma to być opieka nad osobą. Nie dotyczy ona – jak słusznie podkreśla się w literaturze – sprawowania opieki tylko nad sprawami majątkowymi¹⁰.

Przedmiotem zakazu jest stanowisko, zawód lub działalność, związana z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi. Nie budzi wątpliwości, że zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu – ze względu na wyraźne unormowanie – może obejmować wszelkie lub określone stanowiska albo wszelkie lub określone zawody, związane z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi. Nie jest jednak jasne, czy dopuszczalne jest takie same różnicowanie zakazu działalności, związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi.

Za niemożliwością czynienia tego przemawia fakt, iż w art. 41 § 1a k.k. wyraźnie zaznaczono, że zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu może dotyczyć wszelkich lub określonych stanowisk lub zawodów, a odnośnie do działalności nie użyto takich określeń; może to oznaczać, że ustawodawca nakazuje orzekanie zakazu wszelkiej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, bez możliwości ograniczenia jego zakresu do określonych rodzajów takiej działalności. Nic przecież nie stało na przeszkodzie, by wyraz „działalności” poprzedzić słowami „wszelkiej lub określonej”.

⁶ Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, pod red. H. Zgótkowej, Poznań 2004, t. 46, s. 294.

⁷ *Ibidem*, t. 10, s. 243.

⁸ *Ibidem*, t. 19, s. 62.

⁹ *Ibidem*, t. 26, s. 327.

¹⁰ M. Kulik, (w:) M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, Kodeks karny. Komentarz praktyczny, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2006, s. 106–107; A. Marek, Kodeks..., s. 108.

Wyprowadzenie z tego porównania wniosku, iż w zakresie działalności zakaz może dotyczyć tylko wszelkiej działalności, a nie określonej, jest nieuzasadnione i pozostawałoby w sprzeczności z zasadą indywidualizacji środków karnych. Może bowiem okazać się, że oskarżony – ze względu na swoje cechy psychiczne – nie powinien prowadzić niektórych rodzajów działalności, polegających na wychowaniu, edukacji, leczeniu małoletnich lub opiece nad nimi, gdyż stwarzałyby mu to okazję do dopuszczenia się ponownie przestępstwa przeciwko wolności lub obyczajności na szkodę małoletniego. Należy zatem opowiedzieć się za możliwością ograniczenia zakazu do jednego rodzaju działalności oraz kumulowania rodzajów działalności objętych zakazem. Można zatem orzec zakaz prowadzenia:

- 1) jednej określonej działalności, np. związanej z wychowaniem,
- 2) kilku działalności, np. związanych z wychowaniem i edukacją,
- 3) wszelkich działalności związanych zarówno z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich, jak i z opieką nad nimi.

Możliwa jest dalsza dyferencjacja tego zakresu w ramach danego rodzaju działalności, np. w zakresie działalności wychowawczej zakaz może obejmować prowadzenie domu dziecka lub przedszkola.

Takie różnicowanie zakresu przedmiotowego zakazu umożliwiają też przesłanki jego orzeczenia, wśród których – o czym niżej – nie ma warunku wykorzystania działalności do popełnienia przestępstwa.

Zakaz prowadzenia działalności może obejmować nie tylko działalność zarobkową w wyżej wymienionych dziedzinach, ale także działalność charytatywną. Przemawia za tym fakt, że w art. 41 §1a k.k. mowa jest o działalności, podczas gdy w art. 41 § 2 k.k. wyraźnie wskazano na działalność gospodarczą; brak takiego dookreślenia stanowi wskazówkę, iż przedmiot omawianego zakazu nie został ograniczony do działalności gospodarczej. Przemawiają za tym też ważne racje merytoryczne. Celem zakazu – co już podkreślano – jest odsunięcie sprawcy od kontaktu z małoletnimi, przez co usuwa się warunki sprzyjające popełnieniu ponownie przestępstwa przeciwko wolności lub obyczajności na szkodę małoletniego. Możliwość popełnienia ponownie takiego przestępstwa stwarza nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, ale także działalności niezarobkowej.

V. Tryb orzekania zakazu

Orzeczenie omawianego zakazu jest fakultatywne albo obligatoryjne. W myśl art. 41 § 1b k.k. orzeczenie tego zakazu jest obligatoryjne w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w § 1 tego przepisu. Oznacza to, że przy ponownym skazaniu muszą wystąpić te same warunki, które są wymagane do orzeczenia zakazu fakultatywnie, a nadto wy-

magane jest, aby były one także spełnione przy poprzednim skazaniu. A zatem sprawca poprzednio, jak i obecnie, musi być skazany:

- 1) za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności,
- 2) za takie przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego,
- 3) na karę pozbawienia wolności.

Nie musi to być skazanie za takie samo przestępstwa, a wystarczające jest, że ich rodzajowym dobrem ochronionym jest wolność seksualna lub obyczajność. Warunek ten jest spełniony w sytuacji, gdy poprzednie skazanie było za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej, np. z art. 197 § 1 k.k., a ponowne – za przestępstwo przeciwko obyczajności, np. z art. 204 § 1 k.k.

Dodatkowo konieczne jest, aby oba skazania opiewały na karę pozbawienia wolności. Nie jest wymagane – wbrew twierdzeniu w doktrynie – by poprzednio był orzeczony wobec sprawcy taki zakaz na zawsze¹¹. Ustawodawca, odsyłając w art. 41 § 1b k.k. do warunków określonych w § 1a tego przepisu, miał na uwadze przesłanki orzekania tego środka, z wyjątkiem jego orzeczenia.

Sąd może, a nie musi orzec tego środka w sytuacji, gdy poprzednie skazanie było za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego, ale wymierzona za nie kara nie była karą pozbawienia wolności, a inną karą, np. grzywną lub karą ograniczenia wolności.

Kodeks – jak wskazano wyżej – nie uzależnia obowiązku wymierzenia tego środka od orzeczenia go poprzednio. Oznacza to, że istnieje obowiązek jest zastosowania – o ile spełnione są pozostałe warunki – w razie ponownego skazania także wówczas, gdy za poprzednie przestępstwo nie orzeczono tego środka. Może to dotyczyć skazań sprzed wejścia w życie art. 41 § 1b k.k., gdyż wówczas nie było możliwości orzeczenia takiego środka, skoro nie występował w kodeksie karnym albo w sytuacji, gdy wbrew art. 41 § 1a k.k. nie orzeczono go.

VI. Czas trwania zakazu

Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi, jest orzekany na zawsze, zarówno wypadku fakultatywnego, jak i obligatoryjnego orzekania. Taki jego czas został określony w art. 41 § 1a i 1b k.k. W obu tych przepisach jest mowa o orzekaniu zakazu na zawsze. Jest to okres, który nie jest oznaczony w latach, ale trwający do końca życia skazanego.

Jednocześnie w art. 43 § 1 pkt 2 k.k. wskazano, że zakaz określony w art. 39 pkt 2a k.k., czyli zakaz prowadzenia działalności związanej z wy-

¹¹ A. Marek, Kodeks..., s. 109.

chowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi, orzeka się w latach, od roku do lat 15. *Prima vista* wydawać by się mogło, że zachodzi sprzeczność między tym przepisem a art. 41 § 1a i 1b k.k.; nie jest możliwe zastosowanie jednego z tych przepisów bez naruszenia drugiego. Uregulowanie to jest o tyle zaskakujące, że art. 43 k.k. został właśnie znowelizowany ustawą z dnia 27 lipca 2005 r., którą wprowadzono omawiany zakaz. Sprzeczność ta jest pozorna, gdyż o tym, który z tych przepisów zastosować, rozstrzyga zawarty w art. 43 § 1 *in principio* k.k. zwrot: „jeżeli ustawa nie stanowi inaczej”, który nakazuje odczytać cały przepis w ten sposób, że okresy wymienione w pkt. 1 i 2 stosuje się wówczas, gdy inny przepis nie zawiera odmiennego określenia czasu trwania wymienionych w tym przepisie środków karnych. W zakresie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi takim przepisem jest art. 41 § 1a i 1b k.k. Niemniej niepotrzebnie w art. 43 § 1 pkt 2 k.k. odesłano do art. 39 pkt 2a k.k., skoro czas trwania tego środka uregulowano w art. 41 § 1a i 1b k.k., tj. określającym przesłanki jego orzeczenia.

Nie wydaje się słuszny pogląd, że zakaz ten można orzec terminowo w każdym wypadku skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego na jakąkolwiek karę, gdyż art. 41 § 1a k.k. określa jedynie przypadek, kiedy można orzec omawiany środek na zawsze, tj. w razie skazania na karę pozbawienia wolności¹².

Zakaz ten trwa dożywotnio i nie ma możliwości jego skrócenia. Wydawać by się mogło, że jest to możliwe, gdyż w myśl art. 84 § 1 k.k. sąd może po upływie połowy okresu, na który orzeczono środki karne wymienione w art. 39 pkt 1–3 k.k., uznać go za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego, a środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok. Odesłanie do art. 39 obejmuje także zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi. Jednakże ustawodawca w art. 84 § 2 k.k. wyłączył taką możliwość w stosunku do środka określonego w art. 41 § 1a k.k., a więc orzecanego fakultatywnie. Odsyłając do tego przepisu, jednocześnie wyłączono taką możliwość także w wypadku orzeczenia tego zakazu obligatoryjnie. Art. 41 § 1b k.k. nie ma samodzielnego bytu, a jest powiązany z jego § 1a. Określając ten tryb stosowania tego środka, odesłano do przesłanek jego orzekania określonych w § 1a, a w związku z tym wyłączenia dotyczące art. 41 § 1a k.k. dotyczą także § 1b. Ponadto nie można – ze względu, iż jest orzekany na zawsze – ustalić połowy okresu, na który go orzeczono.

¹² A. Marek, Kodeks..., s. 108–109.

Zakaz ten trwa dożywotnio i w zasadzie nigdy nie nastąpi zatarcie skazania nawet w razie warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności i pomyślnego upływu okresu próby. Jeżeli orzeczono środek karny, zatarcie skazania – zgodnie z art. 107 § 6 i art. 76 § 2 k.k. – nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania. Zatarcie skazania w tym trybie może więc nastąpić jedynie w wypadku, gdy doszło do darowania tego środka na mocy amnestii lub aktu łaski.

Naruszenie zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, stanowi przestępstwo stypizowane w art. 244 k.k. W przepisie tym poddano kryminalizacji niestosowanie się m.in. do orzeczonego przez sąd zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności. Brak podkreślenia, że chodzi o działalność gospodarczą, wskazuje, że przepis ten obejmuje zarówno działalność gospodarczą, jak i inne jej formy.